

ДѢЛО

Выходитъ во Львѣвъ що Среда и Субота (кроме русскихъ святъ) 4-й годъ по полудню. Литер. додѣтокъ „Библиотека найзнам. поевотий“ выходитъ по 2 печат. аркушѣ кожного 15-го в послѣд. дня кожного мѣсяца. Редакция, администрація и экспедиція подъ Ч. 15 вѣвъ Галицкій. Все листы, посылки и рекламации подлежатъ пересылкѣ подъ адресомъ: редакция и администрація „Дѣло“ Ч. 15 вѣвъ Галицкій. Рукописи не возвращаются только на попередне застереженіе. Подлинное число стоитъ 10 гр. в. в.

Предплата на „Дѣло“ стоитъ:
на цѣлый рокъ . . . 8 зр.
на полъ року . . . 4 зр.
на четверть року . . . 2 зр.
съ док. „Библиотека“ : за одинъ вых. :
на цѣлый рокъ 12 зр. на цѣлый рокъ зр. 6—
на полъ року 6 зр. на полъ року зр. 3-50
на четверть року 3 зр. на четверть року зр. 1-25
Предплату належитъ пересылати франко (наилучше почтовымъ перекладомъ) до: Администрація чл. „Дѣло“.
Оголошенія принимаются по цѣнѣ 6 кр. в. в. бѣть одной строчки печатной.
Рекламации неопечатаній вѣдлий бѣть порта.

Экономична програма министерства графа Таф-фого.

Во вторникъ 13 (25) с. ж. гр. Таф-фе выступилъ совсѣмъ неожиданно передъ радю державною съ широкою програмою экономичною. Ничего о томъ близше разводитися, що всяке житье державне бере свою жизненну силу передовсѣмъ зъ здороваго экономичного жита державной соспѣлности. Исна такожъ рѣчь, що дотепершняя централистична господарка якъ въ политичномъ взглядѣ грѣшила запод-знаемъ правъ значной бѣльшости австрійскихъ народѣвъ, такъ въ эконом. взглядѣ влучи слѣдомъ за псевдолиберализмомъ экономичнымъ заведѣла найжизненнѣйшій интересы господарскій людности. Періодъ бѣтъ р. 1868—1878 бувъ справдѣ періодомъ великихъ экономичныхъ грѣховъ державныхъ и насилья вже послѣдняя пора звернутися на нову дорогу. Тоже и упадокъ централистичной системы бувъ не только послѣдствомъ политичной безвыходности, але также и экономичной неопорядности, и если яка нова державна система вступаючи на мѣстце централизму мала оказатися жизненною, то тую жизненность мусѣла она завести перше всего на поле экономичномъ. Годѣ затати, що министерство гр. Таф-фого мимо свѣтлыхъ обѣщаній троновой бесѣды зъ р. 1879 не успѣло було доси поставити позитивной програмы экономичной. Мин. дрѣ Дунаевскій не могъ тожь само доси показати, що бѣтъ зможе повести финансы державны и съ ними тѣсно сполучену цѣлу массу экономичныхъ интересовъ на нову, славительну дорогу. Финансове экспозе тепершнього министра финансовъ представило его еще яко насабѣника централистичной школы финансовою, а еще передъ кѣлькома днями въ комитѣ податковѣй интерпелляваній о програмѣ финансовою, заховавася дрѣ Дунаевскій въ кутокъ бюрократичной молчаливости осѣдѣваючи, що не уважая еще на часѣ выявити свои финансовою програмы.

Экономична програма гр. Таф-фого объявлена въ вторникъ передъ радю державною не входитъ на поле финансовою политикѣ державной, не дотыкас навѣтъ такъ многоважною реформѣ податковѣй, не згадуе о реформѣ внутрѣшней-державной администраціи, столько развѣвъ подвошеной зъ стороны автономистѣвъ, — але повертася въ головной части лише до сумного стану сельства и указуе головной дороги, котрыма думас правительствомъ здвинути сельство зъ его тепершнього упадку. Понизше подаемо въ цѣлости тую програму. Важность подвигнѣния сельства есть надто видною, тожь и незаперечима важность оголошеной програмы.

Все голоса дневниковѣвъ, сколько нибудь безсторонныхъ, приняли тую програму дуже прихильно. Съ повнимъ задоволеніемъ подносили, що въ той програмѣ подыбуемо гадку выкупу сельскихъ грунтоѣвъ зъ лихварскихъ довгѣвъ, котру наша часопись еще передъ рокомъ вѣдвѣсла и въ статяхъ п. з. „Нашѣй довгѣ“ подрбно пояснила, а краковскій „Czas“ совсѣмъ несправедливо говоритъ, що таа гр. Таф-фе поднесена гадка еще доси никимъ въ краю не была порушена. Мы мусимо только жалѣти, що гр. Таф-фе

узнаючи потребу переведѣния такого выкупу сельскихъ грунтоѣвъ зъ ихъ утяжливыхъ довгѣвъ черезъ перешну дотепершнихъ довгѣвъ на менше утяжливѣй, не пояснивъ, чи и о сколько правительствомъ готове причинитися до здвигнѣния а бодай до поширена институціи, котрыма таку перешну сельскихъ довгѣвъ схогѣла перевести, боже и опустѣ належитостѣй бѣтъ такой перешны мало шо по-може, если не буде институціи, котрыма взяла въ свои руки тую справу.

Также мусимо высказати нашу обаву, чтобы министерство гр. Таф-фого не поперестало на одѣмъ выголошено многообѣщующою програмы. Справедливо жѣтъчас „Politik“, що гр. Таф-фе дуже много обѣщав, але що доси не видко тыхъ дѣлъ, котрыбы осуществили починеній обѣщаній. Обавляемося, чтобы гр. Таф-фе не схотѣвъ и теперь одними свѣтлыми обѣщаніями втихонити щоразъ бѣльшее взростающій рухъ сельства, и чтобы въ загалѣ экономична програма не осталася лише маневромъ зручной политикѣ усмирена.

Россійска праса

о доли руского народа въ Россіи.

Мы вже неразъ наводили бѣтъвыи россійскихъ газетѣ о доли руского народа въ Россіи. Бѣтъ до недавна тѣи голоса бѣтъ еще доволѣ спорадичными и россійска праса о много бѣльшее говорила о отношеніяхъ Россіи до Польковѣвъ, то зате теперь бѣтъвыи россійскихъ газетѣ о Русинахъ въ Россіи появляются майже щоденно и справа получены дотепершней безбѣтрадной долѣ руского народа стоять, можна скавати, на дневномъ порядку.

Передъ днями замѣстила петербургскѣ „Нѣдѣля“ статью п. в. „Обиженная русская народность“, посвящену справѣ руского языка въ полудневой Россіи, заселенной Русинами. „Ненормальность положѣния забороненой малорусской печати“ — пише газета — „рѣзко кидася въ очи, коли лише порѣвняемо фактъ существованія газетной литературы, напр. у Латышѣвъ, съ тѣмъ фактомъ, що такаже литература шовнѣвъ заборонена у Малорусинѣвъ. Откиже походитъ се переслѣдованіе малорусского языка? Бѣтъне поясненіе — се бѣтъныи передъ нами-то духовнымъ и политичнымъ сепаратизмомъ“. „Нѣдѣля“ выказуе безосновитель сеи „приращенной“ бѣтъныи. Именно о духовномъ сепаратизмѣ пише такъ: „Ученѣй заклады, въ родѣ университетѣвъ, якъ передъ 20 лѣтѣми такъ и теперь ни троха не сомѣвѣются, що если существованіе литературы на народномъ языкѣ есть признакомъ бѣтъдѣльной народности — то и малоруску народность треба уважати яко самостоятну и малоруска народность повинна заняти певный бѣтъдѣль въ програмѣ науки на катѣдрѣ славистики. Ученѣй совсѣмъ выравао говорить въ периодичныхъ издаваніяхъ о особенностяхъ быту, языка и литературы Малорусинѣвъ. Въ авиачинномъ разговорномъ языкѣ мы (Россіи) тожь само бѣтъ всякихъ сомѣнній уживаемо выражены: „переводъ на малорусскій языкъ“, „переводъ съ малорусскаго“ такъ само якъ и фразу: „переводъ съ чешскаго, переводъ съ сербскаго“ и т. д. Существованіе бѣтърубности и духовной самостоятельности малорусской народности есть отки фактомъ не только совсѣмъ природ-

нымъ, але и зъ давня весьма нами признаванымъ и неоспоримымъ“. Переходити до такъ аяного политичного сепаратизму „Нѣдѣля“ пише дальше: „Черезъ двацѣть лѣтъ мы много гдѣчего пережили. Було польске повстаніе, були внутрѣ Россіи усилія „социальной революціи“, було много исторій земскихъ, школьныхъ, мужицкихъ-аграрныхъ и т. д. Але чи подыбано где-нибудь и коли-нибудь хоть намеки на малорусскій политичный сепаратизмъ або стремленіе до него? Шила, мабуть жежѣ, въ мѣшкѣ не утаишь, и еслибы бѣтъ хоть одиѣ сепаратистѣвъ, напр. межи членами бѣтъшого живскаго бѣтъдѣлу географичного товариства, то вже напевно мимо цѣлой хитрости и малорусской „скрытости“ бѣтъ бѣтъбы где-нибудь проговорились, въ чѣтъмъ нибудь прорывася. Але сего мы совсѣмъ не бачили. Передъ нами стоять — въ страшной масѣ сепаратистѣвъ надѣтѣй на нихъ штучно другими — люди, обороняющій право бѣтъ самимъ собою, право пѣтънавати характеръ, бѣтъанки и духъ жита своего народа, — а бѣтъ больше ничего!“

Оттакъ наводитъ „Нѣдѣля“ цѣлый рядъ сумныхъ фактовъ, показующихъ всю шкодливѣсть переслѣдованія малорусского языка, котре продолжавася вже 20 лѣтъ, а дальше такъ пише: „Були пробѣ складати въ малорускомъ языкѣ такъ аваній „жетемки“ с. в. книжочки для народной просвѣты, але и ихъ вже выкинули инспекторы народныхъ школъ зъ ужитку; живска група Русинѣвъ (при географичномъ товариствѣ) хотѣла збирати бѣтъды этнографичный матеріалы, групувати ихъ и выдавати — и сему положили конецъ закрытѣемъ живскаго бѣтъдѣлу географичного товариства. А тѣмъ часомъ тѣи матеріалы въ страху передъ полицейскимъ переслѣдованіемъ нагромадилася и гниють на провинціи: наука ихъ не увидитъ. Недавно священникъ Опатовичъ, авторъ знаменитыхъ оповѣданій въ священной исторіи въ малорускомъ языкѣ, хоронивъ на Смоленскѣмъ кладбищи послѣднего петербургскаго Украинца 50-ыхъ рокѣвъ Данила Каменецкого, у котрого до послѣднихъ часѣвъ едино находили приютъ народній книжочки: народѣ и народна школа не побачатъ ихъ. Похороны Шелченца въ 1861 р. были трогательный; по 20 лѣтѣтахъ похороны Каменецкого, надъ котрого гробомъ тожь само овалось рѣдне слово руске, роздирали грудь, кровавили сердце“. Представивши цѣлый сумный станъ руской народности въ Россіи, выванный 20-лѣтнимъ гнетомъ руского языка и руской литературы, петербургскѣ „Нѣдѣля“ авертася до комисіи для пересмотру законѣвъ о печати съ такими словами: „Въ пытаніи о облегченіи провинциальной прасы найперше мѣстце повинно заняти пытаніе о малорусскѣй печати; если справедливѣе жаданіе, чтобы правительствомъ привернуто вниманіемъ ихъ укороченій права въ мѣстцевыхъ справахъ, то еще бѣтъ больше справедливѣе жаданіе, чтобы такожъ и цѣлому малорускому краю было привернено право, уживати свой рѣднѣй малорусскій языкъ въ церковной проповѣди, въ школѣ, судѣ и публичномъ житіи“.

О доли руской народности въ Россіи заговорилъ такожъ найважнѣйшій россійскій журналъ „Вѣстникъ Европы“, выходящій въ Петербургѣ. Въ першій сегорѣдчій книжѣ сего журнала за мѣсяць сѣчень появилася статья п. в. „Малорусское слово“ славно авѣтнѣного и въ Россіи высоко поважаемого историка Н. Ко-

стомарова. Пригадавши дотеперь еще обновляющую заборону руского языка и печатанія рускихъ книжокъ въ Россіи, авторъ повсѣмъ передовѣтъ тую велику шкоду, яка выходитъ зъ того закаву, такъ для самого народа, якъ такожъ посередю и для самой державы. Цѣльыхъ 15 миліонѣвъ руского народа не мае найпершого и весьма за необходимое признаваного средства просвѣты: учитися въ рѣднѣмъ языкѣ. Цѣла масса народа выдѣвъ жадна того въ правдѣднѣмъ вѣтъжестѣвъ, а религия народа предсталилася теперь скорше поганьскою якъ християньскою. Не тѣтъжко подыбати середъ народа такитѣвъ, що навѣтъ о единствѣ Бѣтъжѣтъ не мають ясного понятія и кождѣй образъ въ церквѣ уважають особнымъ богомъ; дуже много не знае навѣтъ найважнѣйшыхъ молитѣвъ, другѣ ають и скажуютъ ихъ до пѣтъданія и мѣтъжко поперекручуваній совсѣмъ непонятій слова, або укладають свои власнѣй молитвы. Значна часть вини такого сумного стану спадае на духовенство полудневой Россіи, котре не поучая и при заборонѣ руского языка не може поучати народа въ зрозумѣлѣмъ рѣднѣмъ языкѣ, не объясняе народѣвъ вѣтъры и представляе для него яко жаста, котра сповняе неароумѣлѣй обряды и збирае грошѣвъ за требы. Тѣмъ повсѣмъ сильный варѣтъ секты штундистѣвъ, котрѣ ажъ въ заграничѣ выдѣтъжуютъ перекладѣ св. писма на народній языкъ и самѣ объясняютъ собѣ свѣтъ писма. Жадна забороны руского языка и рускихъ книжокъ годѣ шо думати о поступѣ народной просвѣты черезъ науку въ школахъ, котрѣ въ тепершнѣмъ видѣ не приносятъ народѣвъ ніякой користи. Духовнѣ силы цѣлого 15-миліонного народа спочиваютъ непродуктѣ, мѣтъжко заколысанѣ до глубокого сну, и для того не бачимо въ полудневой Россіи того духовного жита, яке тамъ давнѣйшими вѣтъвами розвивалось и яке й теперь въ еще бѣтъльшой мѣтърѣ моглобы розвинути не только для добра руского народа, але и самой Россіи и цѣлой Славяньщины. Заборона сѣтъвати (мало-) рускѣй пѣтънѣвъ на концертахъ, выдавати ноты съ рускимъ текстомъ и давати малорусскѣй предствѣвленія, не только шо будитъ неприяне чувство середъ публики, котра навѣтъла передъ тѣмъ до такого рода увеселѣния, але кромѣ того не може бѣтъи хоесивно и въ интересѣ самой штуки и расширенія эстетичного смаку, не допускаючи проявитися въ сферахъ музичной и сценичной найкраснѣйшѣмъ творамъ народной поэзи и музыки, якими бѣтъ давня такъ въ Россіи якъ и въ Славяньщинѣ суть признаній малорусскѣй пѣтънѣвъ. Зъ погляду культурного заборона малорусской литературы есть очевиднымъ заперомъ культурного розвою полудневой Россіи. Если не доускавася розвѣвъ руской литературы, то така заборона переходитъ тѣмъ самымъ такъжко на ученѣй заняти относящѣе до исторіи, этнографіи, археологій, филологій руского народа по той простѣй причинѣ, що все тое вже самою природою тѣсно авиане съ народнымъ словомъ. Знесеніе закаву руского языка и руской словесности представляе отки необходимымъ не только въ становищѣ народной справедливости, але такожъ въ становищѣ просвѣтного и загално культурного.

Если судити идеями новѣйшихъ объявѣвъ направлѣния и стремленія россійского правительства, то можна надѣтъжася, що доля руского народа въ Россіи вскорѣ повертася къ лучшему и шо вѣтъше на-

ведень голоси російскои праем не про-
минуть безъ товсинахъ насльдетия. Такъ
пишуть до киевскои „Зарі“ въ Петер-
бурга дня 21 (9) с. м., що въ Петербурзі
дтснншань кдлькохъ малорускихъ пбсень
на концертъ, где явилася представителъ
вистихъ свораъ петербурскихъ, вывало
исписане одушевлене и просто зълек-
тризовало всю зббрану публику, а тымъ
самымъ повбудило живу симпатию для
доль малоруского слова.

Въ насльдетво призыву царя въ 20
грудня 1880 призовано на принятие
императорскои академію наукъ въ Пе-
тербурзі 4.000 руб. внесенныхъ въ акаде-
мію на премію имени Костомарова за у-
ложенье „малоруского словаря“, а
петербурскій „Порядокъ“ замѣчае при той
случайности: „Се царске призовенье на
примію за малорускій словарь звертае на
себе особенну увагу при существующемъ
доси заказѣ малоруского языка, на що
пдвсится стдлько жалобъ въ полудневной
Россіи“. Пбсла донесеня „Зарі“ въ (8) 20
свчня с. р. мае бути въ Харьковѣ отворе-
ный „южный отдѣлъ императорского ге-
ографичного общества“, котрый безвсречно
дуже много прислужител для оброщеня
и наукового поясненя этнографіи, географіи
и въ загалъ народнои быту Русинбвъ
въ полудневной Россіи, и буде мае менше-
больше таку вагу для Русинбвъ, яку
маеъ своего часу киевскій отдѣлъ сегожъ
географичного товариства.

Пбсла донесеня „Зарі“ сенаторъ По-
лоцкскій, котрый переводить теперь реви-
зію въ Кіевѣ, обвѣщае, що заказъ мало-
руского языка и малорускою литературы
буде незадолго внесеный. „Современный
Иавѣстн“ видѣають, що въ Кіева удався
до Петербурга одинъ въ наибольше пова-
жанныхъ дѣятельнхъ мѣста съ просьбою о
привольеніе выдвати въ Кіевѣ „Мало-
россійску газету“. „Сов. Иавѣстн“
додають, що обвѣщаня сенатора Полоцка
о внесеніе заказу малоруского языка дав
повну поруку, що выдванцтво агаданой
газеты въ малорускомъ языкѣ буде при-
зволене.

Збравши всѣ тн факта разомъ мо-
жна надѣятися, що скорше чи пдвнѣше,
а всежъ таки въ недалекой будущности
доля руского народа въ Россіи вично пе-
решнеть на лучше. Именно свобода ли-
тературнои розвою пдвинулабы на пе-
редъ до успѣшнои житя цѣлу маю 15-
миліонового народа. Такъ якъ житье на-
рода мимо всѣхъ кордонбвъ всежъ пред-
ставлене собою певну цѣлеть и ровной
одной части не може лишитися безъ виль-
ну на другу часть, то мы не потребуемо
поясненя, якъ великой важности булобы
для насъ нове духове житье на закор-
донскій Руси. Оно надалобы намъ новыхъ
силъ, а въ очакъ другихъ народбвъ здн-
гнулобы насъ до той величнй поваги, якои
доси не признавано за нашимъ народомъ.
Бели доси три миліоны народа въ Австріи
съ непоборимою силою боронили свои
народности и середъ найнепривлнвншихъ
обстоятельствъ всежъ твн съ видимымъ
успѣхомъ постунали впередъ, то безвс-
речно наша борба и нашъ ровной народ-
ный стануть о много успѣшнѣйшими,
если на закордонскій Руси оже народна
праця духова въ пнтеро ббльшого числа
Русинбвъ.

ДОПИСИ.

Зъ Снитына. (Кблма слбнъ про шко-
лу снлнзавасу.) Звѣстно вже ВП. читате-
льнхъ въ тамтогорнчнхъ дописій въ Сн-
тына, якъ то у насъ рада школьна окр.
польовнаше нашу школу, и якъ всѣхъ Ру-
синбвъ-учителнхъ просльдувать. Мы гадали
пределъ, що равъ устануть тѣ просльдо-
ваня, але коли съ кождымъ днемъ иде
до горшого, беремо за перо, хотнчи пере-
дати свѣтови, що у насъ дѣясъ. Съ по-
чаткомъ року школьного заложнвъ о. Ко-
брыньскій, сотрудникъ и катнхнть туже-
шнй, праць съ учителемъ Ярмуловичемъ
хортъ церковный. Наука тамъ есть
приватна, бо ходитъ тамъ жонатъ, пароб-

ни и дѣвчата. Розумѣясъ, що для такой
науки треба обширной хаты, а понеже
школа есть владеністю громадскою, тоиъ
и о. Кобрыньскій учнть свѣту въ забу-
донаню шкдльнбвъ, що свята и недѣльн.
Подругамъ не подобалася та наука и они
старалися всима еплами ровннть тов дѣ-
ло. Зъ початку ходили на науку свѣту
мѣщане такъ гр. обряду якъ и латнн-
ского равомъ, а въ ось 21 грудня м. р.,
въ день Невор. Зач. Пр. Богороднцѣ, на-
ступнвъ роздѣль, а то въ слѣдуючои при-
чыны. Того самого дня, коли о. Кобрынь-
скій учнть свѣту, привнвъ сотрудникъ
латннскій кдлькохъ паробкбвъ, чтобы
привучнть ихъ коладувати. Коладували
они, що хотѣли и якъ хотѣли, а по скбн-
ченю коладованя Русины зачали свѣвати
„Святый Боже!“ Латнннннн въ школи о.
Нивннського и п. Польончнчка зачали
критчати, що они руского свѣту не по-
требують. На те оббавленя п. Дякобанонъ,
мѣщанннвъ тутешнй, котрый такжъ
учнтелъ съ своими доньками свѣту, такъ:
„Якъ вы свѣвали цѣлу годину польскій
пбснѣ, то мы сидѣли тихо, а теперь якъ
мы зачинаемо по руски свѣвати, то вы
критчите, що по руски не треба свѣвати.
Бели не хочете чути руского свѣту, то
забравайтеся до Варшавы.“ Того самого
дня наступнвъ роздѣль, котрый тревае
до нынѣ. О. Кобрыньскій учнть рускихъ
мѣщанъ, а п. Ярмуловичъ латннскнхъ.
О. Кобрыньскій вповннвъ своимъ людемъ,
що въ недѣлю, т. е. 26 грудня, отбудеся
анонъ рускій свѣтъ; директоръ школы
и. Дешкевичъ, оснѣдчнвъ, що не позво-
лнть въ школи свѣвати, бо такій заказъ
мае въ горы! Шонъ дѣясъ? О. Кобрынь-
скій иде до директора, толкуе ему, що
то не есть наука обовязкова, але прива-
тна, однакъ ничего не помогло. Зъ той
причыны вповннвъ о. Кобрыньскій того
самого дня въ церквѣ, що наука свѣту
отбудеся въ церквѣ. И такъ сталося. На-
родъ збйшовся численно и наука отбу-
лася. Шонъ робител дальше. П. инспек-
торъ Говорка и о. Нивннскій вповннвъ
на Радѣ окружннй, чтобы о. Кобрынь-
скому заказати учнть въ школи свѣту,
бо тамъ подъ его проводомъ шпрнтел не-
моральность и „odbywają się formalne
swatania“! Однакъ Рада не прихнлн-
лася до того внесеня, але постановила,
чтобы п. Говорка особнето сконстатуванъ,
чи дѣйетно шпрнтел неморальность и чи
„odbywają się formalne swatania“. П. Го-
ворка слѣдуючои недѣльн посѣтнвъ шко-
лу подчасъ науки свѣту и сидѣвъ цѣлу
годину, не рушаючися въ мѣстця, але
не побачнвъ ани неморальности, ани
„formalnych swatan“. Мы запыталибы п.
Говорку и о. Нивннського, на якои пдѣ-
ставнхъ могли они подобнй внесены на Ра-
дѣ окружннй ставнть? А всежъ ту не
можна вастосовати ани §. 41 уст. шкдль.
въ дня 1 лннца 1873 ч. 250, ани §. 81
регулямыну для школъ людовыхъ, ани
§. 32 въ дня 1 грудня 1870. Бели кто
обовнуетел учнть бсзплатно свѣту, — и
то еще мѣщанъ, не ученикбвъ — то аде-
всѣ намъ, що тамъ п. инспекторъ не мае
права ани заказувати, ани розказувати.
Намъ только вѣдомо тов, що о. Кобрынь-
скій, яко свѣвалъ и композиторъ, хотѣ-
бы въ цнргои патрнотнзму повбстаннть
по собѣ памятку въ Снитынѣ, т. е. хотѣ-
бы выучнть своихъ мѣщанъ церков-
ного свѣту въ нотѣ. И такому честному,
загално поважаному чловѣкони, а до того
свнцннкови закидати, що подъ его про-
водомъ шпрнтел неморальность и „odbywają
się formalne swatania“! На тов треба чоловѣ-
ка бсвъ совѣсти, чловѣка невпрнхнльного
вснкому пожиточному дѣлу. Намъ днвно,
чому п. Говорка вразъ съ о. Нивннскимъ
не пбншли еще до церквы и не госпнто-
вали о. Кобрыньского, чи и тамъ може
не шпрнть бнть подчасъ науки свѣту не-
моральность и заводнть „formalne swatania“?
Правдывнй инспекторъ и любонннвъ на-
роднои просвѣты повиннть тѣшнтелся
тымъ, що въ его окружѣ самъ народъ по-
чужае охоту до свѣту, але у п. Говорки
ннша цѣль. Мы сказемо п. Говоркови,
що бнть еще не дорбѣ на инспектора и не
внзе, ннй мае вильшь наука свѣту. Отъ

най послужнть ему слѣдуючій фактъ.
Якъ только о. Кобрыньскій заложнлъ
хортъ свѣту, збйшовся до сто люда. О.
Кобрыньскій сказавъ на самомъ вступнѣ,
що кто не умѣе читати и писати, той не
може брати удѣлу въ свѣтѣ. Тогда лю-
де оснѣдчали готовдть учнтелъ! И дѣй-
ствно пднвнлся тотъ велегкомъ працѣ п. П-
лнн Федорчукъ, Русннъ, тутешнй учи-
тель, и учнть старыхъ людѣй читати.
Мѣщане берутел охотно за дѣло и тѣшат-
ся, що на старбсть могутъ научнтелся
читати та писати. Чнжъ п. инспекторъ
не повиннть тыхъ людѣй такъ морально
якъ и въ кождомъ вншомъ шыглядѣ вепн-
рати? Та можебы и такъ було, если бы
тѣ панове учнли о *królach polskich* и все-
го пншого, а только не руского свѣту,
руского слова...

Що дотычатъ заказу о. Кобрынь-
скому, учнть мѣщанъ а гесрестнве сво-
ихъ парохннвъ свѣту церковного, то п.
инспекторъ не мае права заказувати, а до
того нехай перечнтел собѣ (може не чи-
тавъ!) §. 14 уст. шк. въ дня 1 лннца 1873,
где сказано, що тнгаръ закладаня и уде-
ржуваня будынку шкдльного лежнть на
громадѣ. Намъ адевсѣ, що если кто уде-
ржуе школу, той мае право въ нѣй учи-
телся. Не може п. инспекторъ вастосовати
туть и §. 37 регулямыну для шк. людо-
выхъ, бо въ томъ самомъ забудонаню
шкдльнбвъ отбувалелся и отбуваетелся всѣ-
лякй выборы, а и театръ давалъ недавно
представленя подѣ дирекцію п. Катнера
и теперь вевеся тамъ конскрнціи и т. и.

Незнаемо такжъ, где запнсати сей
фактъ. Пбсла §. 81 регулямыну для шк.
люд. наука повторнтельна мая отбунатнел
въ недѣльн и свята съ выннтьемъ Ро-
ждества, Великоднн и Зеленьхъ свята.
Той §. ннгде не выконуелся въ всхдннй
Галнчннѣ, бо та наука отбувалелся только
въ недѣльн. Але п. Говорка завнвъ ту
науку въ школи женской въ Снитынѣ
въ недѣльн и въ свята рускій. Чнжъ
свнть польскнхъ нема? Чи п. Говорка
хоче всюду поннжати Русннбвъ, а навнть
и на науцѣ повторнтельной? Намъ аде-
всѣ, що для самои консеквенціи, если все
хоче точно панъ Говорка выповннть §
най бы постарався, чтобы наука повторн-
тельна отбувалелся и въ свята польскій, а
не такъ, якъ дотеперь практикуелся. Ду-
маемъ, що о. Коржннскій, деканъ сн-
тыньскій, яко членъ Рады шк. окруж.
повнннть пдннстнть голосъ въ свѣ справѣ.

Петро Д., мѣщанннвъ.

Зъ Язловца 13 (25) свчня. (Якъ
переводнтьел у насъ конскрнціи?) Теперь
переводнтьел у насъ конскрнціи. Комиса-
ремъ конскрнціннхъ есть у насъ Але-
ксандеръ Ненцнй, инспекторъ громадскій
при выдѣль рады повѣтовой въ Бучачу,
котрый видимо не хоче всюду знати за-
конныхъ прнннсьвъ о конскрнціи. Тожъ
надъужнты при списѣ у насъ численнй.
И такъ:

- 1) У всѣхъ жндбѣвъ безъ выннты за-
пнсують яко языкъ домашнй языкъ поль-
скій не пытаючы совѣтъ егоровн.
- 2) Теодоръ Обруеннкъ Русннъ гр.
к. обряду, оснѣдчнвъ при конскрнціи,
що говорить по руски; жнвну его лат.
обр. не пытаючы ннкого, запнсалъ комиса-
рѣ конскрнціннхъ, що она говорить
языкомъ польскимъ (!), отже яко Польшу,
и тамъ само двохъ нелѣтнхъ сыновѣ
Обруеннка, Ивана и Юсефа оба гр. к. обр.,
протнвъ выраженои постановленя нстру-
кціи до рубрнкы IX, що для особѣ не-
лѣтнхъ повинно запнсувателся яко дома-
шннй языкъ той, ннй ихъ роднчѣ пода-
дутъ и то на пдѣставнхъ малои ннжчючки,
выданой якъ твердннвъ п. Ненцнй въ
Петербурзі („Конскрнціи“ выдана Ра-
дою рускою во Львовѣ, котру я, мнмохо-
домъ кажучы, першій разъ у Ненцного
вобачнвъ), въ котрой сказано, чтобы за-
пнсувати языкъ такий, акымъ „мати го-
ворнты учнла“, а що мати обр. лат., егдо
учнла по польскій!
- 3) Урбанскій Мнхалъ, Русннъ гр.
кат. обряду, оснѣдчнвъ при конскрнціи
выраво, що у него въ дома шѣвъ гово-
рнть по руски, а мнмо того при его жн-
внцѣ Софнн и дощѣ Гоноратѣ (обѣ лат. обр.)
запнсалъ комисарѣ языкъ домашннй
польскій.
- 4) Такъ само поступнлъ при запнсѣ
роднны Данила Дяковского, Руснн гр.
кат. обр., и запнсалъ (протнвъ выраженои

оснѣдченя головы роднны, що вѣшь въ до-
ма говорнть по руски) при его жнвнцѣ
Аннѣ и дощѣ Марнн лат. обр. языкъ
польскій, а на зробленю ему увагу, що
вѣшь Руснны лат. обр., якъ самъ запытавъ,
говорнть въ дома лнше по руски, помбч-
ннкъ комисарѣ Барнбвъ запнсуванъ есноу
чнннбсть и пбслалъ по лат. свнцннннхъ
запытателся, чи позволнть (!) у людѣй лат.
обряду запнсувати языкъ рускій яко до-
мовый, толкуючися, що бнть мае особну
ннструкцію, чтобы у вѣшь латнннн-
кбвъ писати языкъ польскій, котрой то
ннструкціи муснть трнмателся.

ПЕРЕГЛЯДЪ ПОЛИТИЧНЫЙ.

Австрійско-Угорска Монархія.

(Упадокъ селамства а програма жнв.
гр. Таффиго.) Экономичнй ровной дорждае
остался мнмо всѣхъ политнчнхъ спорбвъ
межннародныхъ одною въ найважнѣйшихъ
справѣ и тому то вса люднбсть дуже цнль-
ко слѣднть за экономичною програмою ми-
ннстерства. До сего часу мнннстерство гр.
Таффиго, мнмо свѣтлыхъ обвѣщанъ въ та-
моторнчнй бсбѣтъ тронбвъ, не розвннуло
ннкого экономичнои програмы на дѣль. Тнжъ
часомъ шоразъ ббльше взростаючій упа-
докъ селамства, пдвсена реформа грун-
тового податку и съ тымъ сподучене пд-
вышлене тнгарбвъ селамского господар-
ства, а наконецъ и ново обьявленнй жнвнй
рукъ межн нѣмецкнми селамн съ непоб-
оримою силою выдвнгають экономичну сто-
рону нашого державного жнтя на передъ
всѣхъ нншихъ справѣ державно-полнчн-
ныхъ. Було се только спонненье обьявн-
супротнвъ жнзненнхъ ннтересбвъ людо-
сти, що гр. Гогенвартъ, яко провбдннвъ
прннцпъ, и его товаришъ внесли интерва-
цію до мнннстерства о нуждѣ селамской
людоности слѣдуючого содержания: „Бсче мн-
нувшои каденціи рады державной указува-
лн подписанй многократно на непотѣшачючій
станъ экономичныхъ отношенъ господарскои
людоности а именно стану селамского, а чи-
селеннй, петиціи въ тыхъ кругбвъ поперла
вымовно тнн выводу. Перестрашаючій
взрбтъ гипотечныхъ долговѣ обтяжачнхъ
селамскій реальности, шоразъ збблнзачуелся
члодо экзекуцій и прнмусовыхъ продажѣ
такнхъ посѣлостей, дальше выселенне до
нншихъ краѣвъ, котре мѣстцами добнше до
величнхъ розмѣровъ — се суть — съ ядежъ
треба признати — исторнчнй фактъ, котрыхъ
вымовна логика не позволелъ вже дальше
сомнѣвателся, що только скорѣ и энергнчнй
средствъ законодательнй зможутъ ухороннты
отъ руины станъ селамскій, котрый тво-
рнть такъ важну экономичну силу держа-
вы, и скрѣпнты его въ будущности. Не за-
бывалн мы труднбствъ, акй заключае въ собѣ
такъ важна и цѣле законодательство обн-
маюча справа по конечности осталннлы мы пра-
внтельству часть потрабнхъ, чтобы прнгото-
внть отновнй средства. Съ спокоемъ ждали
мы цѣльнй рбкъ и съ вброю въ его нн-
цнннату. Тожъ могли мы вновнй надѣятелся,
що правнтельство заразъ по отвореню рады
державной предложнть отновнй предложе-
ня законодательнй, чтобы зараднты такъ
дуже наглядной потребѣ. Понеже однакъ
доси такнхъ внесенъ намъ не предложено,
помнмо що высюке правнтельство наново съ
обблнженнми жадамыи до людоности от-
вазалел, прнневоленй мы смнтьателся: чи пра-
внтельство дослѣджувало туть згаданй от-
ношеня, чи охоче правнтельство оснѣдчнлъ
наоъ съ результатами тыхъ дослѣдбвъ и з-
акнхъ предложень маемо выжднты въ томъ
взглядѣ въ наблнзшой будущности а въ
кождомъ случаю еще за сепъ осей?“

На туо многоважну интернелацию от-
повнвъ гр. Таффе въ нмени цѣлого правн-
тельства якъ слѣдуе:

„Правнтельство не залншло звернути
свою повну увагу на станъ господарскои
людоности, а особенно селамскаго. Правнтель-
ство нереснѣдчнлося при томъ, що переходъ
отъ невѣстного господарства селамского въ
станъ природы (Naturalwirtschaft) веденого
давнѣйше на селамскнхъ посѣлостяхъ до
нового господарства грошевого (Geldwirth-
schaft), знсенье законного порядку настѣ-
ства взглядомъ селамскнхъ добръ р. 1868,
ухвалене р. 1868 и 1869 и краевнми зако-
нами переведене знсенье непотѣшачнн и не-
спродачннн селамскнхъ господарствъ, вы-
знала цѣлковнту перемѣну селамского руку
экономичного. Легка оборотнвнбсть, ака въ
того вышнла для малого посѣдателя землѣ,
часто обьявляючаюся потреба силнты воз-
кохъ снлнцнннхъ частей, якъ не менше
необходнмбсть нового устройства въ госпе-
дарствѣ мусѣла довести до ббльшого обя-
женя грунтовои посѣлости. Тов обтяженье
выровнчалелся вправдѣ почастн черезъ взрбтъ
вартости землѣ, але взогледося послѣдннми
часами до того степеня, що по необходн-
жннты муснть буднты обамы. Криза въ р. 1873
вызвана черезъ рбжнороднй обьявы эконо-

